

Gyógyszerészet 33. 369–372. 1989.

Pápai patikák¹

JANKÓ-SZABÓ SÁNDORNÉ DR. KISS LEONA

A szerző a pápai patikák keletkezéséről, alapításáról számol be helyi adatok alapján. A jelenleg is működő négy gyógyszertár elődei: az „Arany Sas”, később „Megváltó”, majd „Városi gyógyszertár a Megváltóhoz”, utóbb „Városi Gyógyszertár”, 7/27. számú gyógyszertár — ma „Karlovič László” gyógyszertár; a „Gránátalma” gyógyszertár — ma 7/25. számú gyógyszertár és „Gránátalma patikamúzeum”; az „Órangyal” gyógyszertár — ma 7/28. számú gyógyszertár; a „Szent Anna” gyógyszertár — ma 7/26. számú gyógyszertár. E gyógyszertárak elődeiről a XVIII–XIX. század óta vannak adataink.

*

A XVI. század óta működött Pápán a borbély céh, „1542-ben kórház is van Pápán” [1], gyógyszertár fenállásáról e korból csak feltételezéseink vannak.

Pápa mezőváros a XVIII. században, a barokk fénykorában lett a Dunántúl Athénje, amikor gróf Eszterházy Ferenc kancellár és testvére gróf Eszterházy Károly egri püspök személyében európai látóköru, nagy vagyonú és bőkezű földesurakat kapott. A város mai formájának, rendezett utcáinak, nagy barokk Fő térének plébániatemplomával és az Eszterházy-kastéllyal való kialakítása az ő érdemük. A legnagyobb forgalmat a Fő téren bonyolították le. A térről kiinduló „felső Hosszú utca”-ban alapították meg a város első gyógyszertárát. A Gyógyszerészi Évkönyvek szerint 1740-ben. Bognár Imre Ede említi a patikáról, hogy „... egy 1775-ben kelt városi okmányban szerepel először, amikor is gazdát cserélt” [2].

Pápán több ízben pusztított tűzvész, így a város iratainak nagy része is megsemmisült. Az Országos Levéltárban találtam azt az alispáni jelentést, mely a gyógyszertár alapításáról írja: „... az engedély okmány tűzben megégyvén, csak azt tudhatni, hogy már 1775-ben létezett, reáljoga a 2208/60 számú kormányrendelettel lón megállapítva” [3]. A gyógyszertár első tulajdonosáról semmit sem tudunk.

A város egészségügyi állapota nem volt valami kedvező. A lakosságot az évszázad folyamán többször sújtották a járványok (tifusz, pestis), amin nem is csodálkozhatunk, hiszen még a Tapolca folyó vizét használták ivásra. Eszterházy Károly, „Vízvezeték terve”, hogy a tapolcafői források vizét csövekkel vezetteti be a városba, nem valósult meg [4]. Ő, hogy a betegeknek segítsen 1757-ben az Irgalmasrendet telepítette le [5], akiket a pápai-ugodi hitbizomány négy szegény férfi betegének ápolására szólított fel [6].

1757. július 28-án érkeztek meg a gyógyító szerzetesekkel együtt Fr. Elseany Márton és Fr. Weis Gerard a legszükségesebb szerekkel és orvosságokkal. A „Vár”-

ban kaptak ideiglenes lakást. Gróf Eszterházy Ferenc a „Zöld fához” címzett vendéglőt rendeztette be számukra. 1757. szeptember 16-án foglalták el az ispotálynak berendezett vendéglőt ünnepélyes keretek között. Galánthay gróf Eszterházy János Ferenc kancellár és testvére Eszterházy Károly egri püspök itt alapította meg a pápai Irgalmas kórházat és a Gránátalma patikát. Az alapítólevél eredetiben latin és német nyelven két példányban állíttatott ki. Az egyik az Eszterházy család, a másik az Irgalmasrend birtokában van. Idézet az alapítólevélből: „Miután előre látható, hogy a fenti 9000 forint... valamint a Rend institutioi szerinti való ingyenes gyógyszerek kiszolgáltatására nem elégséges, megengedem Önöknek, Irgalmas testvéreknek a magam, örökösöm és azok örökösei nevében örök időkre, hogy Pápán nyilvános gyógyszertárt nyissanak, hogy abból gyógyszereket szabadon kiszolgáltassanak úgy, hogy senkinek másnak — bárki lett légyen is az — bármikor a jog megadassék” [7]. Így működött a gyógyszertár ezen a helyen 1763-ig.

1763. július 20-án Fellner Jakab építész vezetésével megkezdik a kórház és abban a gyógyszertár építését az „alsó Hosszú utca”-ban (ma Jókai utca 7. sz.). Az építés befejezéséről nincsenek pontos feljegyzések. A mai épületből is látható, hogy elődjét nagy méretűre tervezték. A ház földszintjét a patika foglalta el, míg a betegek az emeleten ápolták.

1768-ban kilenc beteg ellátására bővült az ispotály, 1857-ben pedig 28 ágygal. A régi patika bejárati ajtaja helyén ma is ajtó van a kórházi portával szemben. Az ajtó felett egy eredeti színes falikép van, mely egy korabeli patikában szorgoskodó puttókat ábrázol. Az egyik mérlegesen mér valamit, a másik a desztillálóüst mellett dolgozik. A kép bal oldalán egy vörös fejkendős, kék csillagos köpenyű múmia áll egy emelvényen, alatta a szöveg: „Mumia aegyiptica.” A kép bal alsó sarkán egy hordón a következő felirat olvasható: „Mineralia”, ugyanezen a hordón lejjebb: „F. F. M. Papae 1782”. Véleményem szerint ez utóbbi rövidítés feloldása: „Fratres Misericordianes Papae 1782” azaz „Irgalmas testvérek Pápa 1782”, mivel a korabeli latinban az „F. F.” a Frater szó többesszámának a Fratres-nek felel meg. Valószínű, hogy a felépült új kórházi épületben a patika 1782-ben a kapualj felé nyíló bejáratot kapott. Lehetséges, hogy a festő a faliképen az egész gyógyszerkincset ábrázolni akarta, hiszen a kép csonka. Az eredeti, alighanem boltíves oromzatot később timpanonszerűen háromszögűre magasították, és az átalakítás a képet is megsértette.

A gyógyszertár berendezését idővel többször átalakították. A mai „Gránátalma patikamúzeum”-ban látható a körállványzat, és az állványzat közepe felett egy faberakásos képen az irgalmas barátok jelvénye a „Gránátalma”. Az állványzat egyik sarokszekrényének intarziáján tűzvészből mentve egy alélt beteg hoz

¹ Az V. Országos Gyógyszerésztörténeti Konferencián (Kaposvár, 1985. március 19–20.) elhangzott előadás.

lefelé a lépcsőn irgalmas Szent János. A másik sarokszekrény fabetétjén egy frátert látunk, amint mozsara fölé hajolva valamit porít. A márványlapos táraasztal, táramérlegeivel, üvegezett tárlóival szintén egykori. A szekrényajtók intarziáin kamillavirág, az állványzat feletti falrészen faliképek alakjában piros gyűszűvirágot, erdei fenyőt és egyéb gyógynövényeket örökített meg.

E két gyógyszertár működött a városban egészen a XIX. század közepéig.

A polgári átalakulás Pápán is létrehozta a manufaktúrákat. Posztó- és gyapjúszövőgyár, enyvgár, sörfőzőgyár, két papírmalom, gabonaőrölő malmok a Tapolca-patak mentén, pipagyár, kőedénygyár alapult. Gyógyszerészeti szempontból különösen a Mayer-féle kőedénygyár jelentős. Nyersanyagul jó minőségű porcelánföldet használt fel. A kék és többszínű mázfestékkel készített pápai edények, köztük sok patikaedény, nemcsak itthon, hanem Ausztriában is keresettek a XIX. század első felében. Egy-egy szép darabja ma is látható a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban, melyeken az Irgalmasrend jelvénye a „Granatalma” látható, talpába beégetve pedig a Mayer név olvasható [8]. A pápai Helytörténeti Múzeum tárlóiban és a Granatalma Patikamúzeumban is láthatók nagyon szép régi porcelán patikaedények.

A kereskedelem fellendül. 1842-ben már a legforgalmasabb városok között említik Pápát.

A város első gyógyszertára az „Arany Sas” ekkor már a „Meváltóhoz” címezve működött. Tulajdonosa *Techet Adolf* pápai gyógyszerész, aki közmegelegedésre 1889-ig vezeti a gyógyszertárat. A pápai Kálvária temetőben nyugszik. Fekete gránit síremlékén a felírás: „Itt nyugszik Techet Adolf pápai gyógyszerész, élt 1847. jan. 2—1889. febr. 28.”

A pápai patikák jó hírének vonzására Pápara jön *Piatsek Gyula* gyógyszerész. Elnyerte egy új gyógyszertár alapítási jogát, s miután feleségül vette a szép és gazdag *Iglauer Eleonórá*t — 1885-ben megnyitotta a város harmadik gyógyszertárát. A gyógyszertár a város egyik forgalmas pontján a Széna-piacra és a vidékiek által látogatott híres vendéglők felé nyíló téren állt. Az 1885. február 18-án felvett gyógyszertár vizsgálati jegyzőkönyv írta: „Fekszik a gyógyszertár Pápán a belvárosban, a Kis-térre nyílik, az ajtó fölött gyógyszertár felirattal, czimezve: Az Órangyalhoz” [9].

A város három gyógyszertára, a konkurenciaharc elülvén, békésen működött egymás mellett. Erre következtethetünk a „Pápai Lapok”-ban közösen feladott hirdetéseikből, ahol a náluk kapható Brázay-féle sós borszeszt, Dr. Popp világhírű Anatherin szájvizét, az Egger-féle mellpasztillákat stb. együtt reklámozták: „E szerek kaphatók: Pápan Piatsek Gy., Techet A., és az irgalmasok gyógyszertárában” [10].

Fejlődött az egészségügy is. Az irgalmasok és az izraeliták ispotályán kívül 1816 óta működik a városi női kórház és az ezzel kapcsolatos tébolyda.

A város közegészségügyi története kedvéért felemlítem, hogy az első kolerajárvány 1831. szept. 6-án kezdődött és borzalmasan dühöngött december elejéig. Hányan haltak meg a betegségben, nem tudjuk, a szájhagomány 1400-ról beszél. Eszerint meghalt minden tizedik, tizenegyedik ember. A Várpalotára 1831-ben

összehívott „Veszprémi Centrális Deputáció” koleráról szóló jelentése 248. pontja alatt írták: „Pápai belső városban 149 betegből meghalt 11 — Pápai alsó városban 48 betegből meghalt 16 — Pápai felső városban 90 betegből meghalt 3 — a Cholera Ispotályban 16 betegből meghalt 2” [11]. Voltak még kolerajárványok 1836, 1849, 1855, 1866, 1873-ban. Az 1873. évi járványban meghaltak 242-en [12]. Mindent elkövetnek a kór megfékezésére. Amíg azonban a bécsi cégek és egyéb hazai közlemények a „Cognak natural”-t ajánlják egyetlen ellenszernek, a „Pápai Lapok” 41. számában 1892. okt. 9-én a következő magas kémiai és közegészségügyi szellemet sugárzó hirdetés jelenik meg:

„A legszükségesebb óvszerek:

A CHOLERA

betegség ellen

A MEGVÁLTÓHOZ

czimzett gyógyszertárban kaphatók

PÁPÁN (Fő utca)

3%-os Lugol oldat, kézmosáshoz és szobák fertőtlenítésére

Fenyőerdő illat, szobalevegő tisztán tartására

Dr. Bastler féle cholera cseppek

Dr. Wagner féle vas dyalizát cseppek, hasmenés ellen.

Sósav, víz közé öntve a vizet ihatóvá teszi

Lysol szappan igen kellemes és dezinficiáló a kézmosáshoz.

Carbolsav udvarok és gödrök fertőtlenítéséhez.

Városi gyógyszertár” [13].

Techet Adolf halála után örökösétől, leányától Karlovitz Lászlónétól *Iliás Elek* gyógyszerész bérelte a gyógyszertárat. Nála gyakornokoskodott *Karlovitz Lászlóné* fia, *Karlovitz Adolf*. Az ő egyéni képességeinek, valamint az itt elsajátított magas szakmai színvonalnak ékes bizonyítéka az az emléklap, melynek eredeti példányát a pápai „Granatalma Patikamúzeum”-ban állították ki:

„Magyarországi gyógyszerész egyelet

Alulírott igazgatóság az 1890-ik évben kihirdetett és az irodalmi alapból származott egyleti pályázat alkalmával a pályamunkákat bíráló bizottság egyhangú véleménye alapján az első díjat

140 arany frankot

tekintetes Iliás Elek úrnál Pápan működő

Karlovitz Adolf

gyógyszerész gyakornoknak ítélte oda.

Budapest 1892 évi június hó 23-án

a magyarországi gyógyszerészegylet központi igazgatósága

Eiszinfer Gusztáv
bíráló bizottság elnöke

Zboray Béla
egyleti elnök”

Karlovitz Adolf 1892-ben Pesten szerezte meg gyógyszerészi oklevelét, és a pápai gyógyszertárban megkezdte működését. 1900-ban feleségül véve *Hannauer Ilonát*, a gazdag vaskereskedő lányát, átvette a gyógyszertár vezetését. Az addig földszintes gyógyszertár épületét *Fa Mihály* építész tervei alapján a század klasszicista stílusában építette át emeletes házzá. A földszinten a gyógyszertár, az emeleten a lakás foglalt helyet. Valóságos újra alapításnak felelt meg ez a hatalmas arányú bővítés. *Dr. Kolbe Lajos* 83 éves, nyugalmazott főorvos elbeszélése alapján megtudtam, hogy az utcai folyosó kapubejárata bal oldali oszlopának alapköve alá helyezték el az alapítólevelet, az aznapi újságokat, egy darab 20 koronás és egy darab 10 koronás aranypénzt. A patika bútorzata nagyon szép volt. Az officinában az állványzat vastagon csiszolt, rézkerekes üveg szekrényajtói, a márványlapos táraasztalok, a pulpitus, a bőr kanapék a betegek számára — impozáns látványt nyújtottak.

1902-ben született Karlovitz Adolf fia, *Karlovitz László*, akit névadójának választott a jogutód 7/27. sz. gyógyszerész. Karlovitz László 1925-ben Pesten szerzte meg gyógyszerési oklevelét. Tudományos érdeklődése nem hagyta nyugodni, és Zürichben vegyész mérnöki diplomát is szerzett. 1928-ban, hazatérése után betársult apja gyógyszerésztárába, ahol tovább folytatta kísérletes munkáit. Korszerűen felszerelt gyógyszerész ez, ahol már a vákuumdesztillálás és a kolloidkémiai kísérletek is elvégezhetőek. Itt dolgozott gyógyszerésztárak államosításáig. Ezután a 7/25. sz. gyógyszerész vezetője, majd Budapesten a Magyarországi Vegyi Művek osztályvezetője lett, 1953-ban aplasztikus anémiában bekövetkezett haláláig.

Elévülhetetlen érdeme az V. kiadású Magyar Gyógyszerkönyv szerkesztésére létrehozott Szerkesztő Bizottság és Szakbizottság munkájában való részvétele. Mint tudományos munkatársnak nagy szerepe volt a gyógyszerkönyvi táblázatok kidolgozásában.

Az Addendum szerkesztésében mint felkért szakértő és tanácsadó részt vett Karlovitz Adolf is. A felszabadulás után elindult Gyógyszerésztovábbképző könyvsorozatban jelent meg az ő munkája:

„Színönima visszakereső szótár az V. Magyar Gyógyszerkönyv hivatalos (vezető) gyógyszerneveihez.

Összeállította: Karlovitz Adolf gyógyszerész
Függelék: Népies gyógyszernevek, Budapest. 1957.”

Írásos emlékek után kutatva akadtam rá a pápai Helytörténeti Múzeumban a „Városi gyógyszerész” 1919. évi leltárkönyvére. Ez különösen azért érdekes, mert a gyógyszerésztárak első szocializálása a Tanácskörtársaság idején ment végbe. Így e kézirat dokumentum jellegű:

„Városi Gyógyszerész Pápa
Leltár 1919. IV. 25.
5. M.N.N. 10

Pápa 1919. április 25.

Karlovitz Adolf
gyógyszerészvezető

A munkástanács tagjai:
Azonsohn Miksa
Bajner István
Suchomel Róbert
bizalmi férfiú

M. Rezső
gyógyszerész, a veszprémi megyei gyógyszerésztárak szocializáló politikai megbízott

A munkaügyi és népjóléti népbizottságnak a szocialis terelés népbizottságával egyetértőleg kiadott 5. M.N.N. számú rendeletének 10

A., A gyógyszerész cégé: Városi Gyógyszerész a Megváltóhoz volt reáljogú
Volt tulajdonos neve: Karlovitz Adolf és neje Hanauer Ilona

B., Az alkalmazottak neve, minősége, fizetése:
1., Suchomel Róbert okl. gyógyszerész, receptárius és laboratorius, bizalmi férfiú, havi fizetése 2000 (kettőezer) korona és lakás, fűtés, világítás, kiszolgálás, a munkástanács tagja
2., Azonsohn Miksa okl. gyógyszerész, receptarius, a munkástanács tagja, havi fizetése 1500 (egyezeröttszáz) korona, lakás, fűtés, világítás, kiszolgálás
3., Mészáros Imre, gyakornok, havi fizetése 150 (egyszázötven) korona és lakás, fűtés, világítás, kiszolgálás
4., Stern István, irodaalkalmazott, havi fizetése 550 (ötszázötven) korona
5., Bajner István, laboráns, a munkástanács tagja, havi fizetése 550 (ötszázötven) korona
6., Bálint János, laboráns, havi fizetése 550 (ötszázötven) korona
7., Gógös Imre laboráns, havi fizetése 200 (kettőszáz) korona, lakás és ellátás

8., Karlovitz Adolf okl. gyógyszerész, volt tulajdonos, gyógyszerészvezető, receptarius és iroda munkakörrel

C., Pápa, Fő utca 8.

Tartalom:

A., Gyógyszerek és vegyszerek	45 oldal
B., Gyógyszerkülönlegességek	10 oldal
C., Kozmetikus, pipere és illatszerek	3 oldal
D., Kötészek	3 oldal
E., Műszerek és betegápolási cikkek	3 oldal
F., A gyógyszerek kiszolgáltatásához szükséges edény, üvegtégely, doboz	2 oldal
G., Az üzem berendezési és felszerelési tárgyai	6 oldal
Összesen:	72 beírt oldal

Pápa, 1919. április 25.

Karlovitz Adolf
gyógyszerészvezető

A munkástanács tagja:

Azonsohn Miksa
Bajner István
Suchomel Róbert
bizalmi férfiú

M. Rezső
gyógyszerész

A Veszprém megyei gyógyszerésztárak politikai megbízottja”

A századfordulón vívta harcát Pápan a negyedik gyógyszerész patikájának megszerzéséért *Németh Dezső* okleveles gyógyszerész.

A közegészségügyi törvények szerint valamely városban vagy vidéken a népesség számarányában lehetett gyógyszerésztárjogért folyamodni. A kérelmet a Városi, Vármegyei Gyűléshez, majd a belügyminiszterhez kellett felterjeszteni, jóváhagyásra.

A „Pápai Lapok” 1902. okt. 12-én kelt 41. számában olvashatjuk: „Pápan a régi időből két gyógyszerész van. Most pedig egy pápai illetőségű ifjú gyógyszerész egy negyedik gyógyszerésztári jogért folyamodott oly kikötéssel, hogy a gyógyszerésztárt a város északi részén levő Erzsébet-várost megközelítő Győri úton állíthassa fel. Pápa város képviselőtestülete csaknem egyhangú határozatával terjesztette fel a vármegyéhez pártolólágg” [14].

Pápa ekkor a megye legnagyobb városa, mind területét, mind lakóinak számát tekintve megelőzte a megyeszékhelyt, Veszprémet. Összehasonlításként említem, hogy Veszprémben két gyógyszerész működött, Pápan pedig már a negyedik gyógyszerész felállításáért folyamodtak. Így a vármegyei gyűlésen csak hosszas vita után — *Sült József*, kir. tanácsosnak, *Bartalos István* és *Dr. Antal Géza* pápai megyebizottsági tagoknak és a vármegye alispánjának *Kolozsvárnak* meggyőző érvei alapján — terjesztették fel a kérvényt pártolólágg a Belügyminisztériumhoz. Érveik a következők voltak: „A közegészségügyek fejlődtek, gyógyszerésztári szerek fogyasztása növekszik a népesség szaporodása és a közművelődés terjedése folytán. E mellett nem kell feledni, hogy az állatgyógyászat ügye is nagyban fejlődött, jelentékeny gyógyszerek vétetnek igénybe e téren... Ezt hozza magával egy város jól felfogott érdeke is, mert egy várost környező nagy vidék népessége igen jogosan folyamodhatik új gyógyszerész felállításáért, ha a forgalmi középpontját képező város kellő időben nem foglal állást a szükséges számú gyógyszertárak engedélyezése és hozzáférhetővé tétele kérdésében” [15].

Eltelik 2 év, s közben a közvélemény már a gyógyszerész helyének megállapításával foglalkozott. 1904. július 10-én a 28. számában a „Pápai Lapok” ezt írta: „Negyedik gyógyszerész. Amennyiben engedélyeztetnék, az csakis az új Erzsébet-városban volna elhelyezendő, miután e városrész közönsége a hozzája legközelebb fekvő gyógyszerésztárt csak nagy kerülővel érheti

el, míg viszont a városi és irgalmas gyógyszerárak a bel- és alsóvárosnak teljesen elegendők, s az esetleges új gyógyszerárak a város e részében való elhelyezése teljesen fölösleges" [16].

A Belügyminisztérium azonban elutasító választ küldött. *Babics István* szombathelyi és *Németh Dezső pápai lakosok negyedik gyógyszerár felállítására iránt beadott kérvényét levette a napirendről a közgyűlés, mert a miniszter elutasító határozatát követő öt éven belül nem tárgyalható. 1906-ban Pribék Imre* budapesti gyógyszerész akart Pápán negyedik gyógyszerárt nyitni. A Belügyminisztérium a folyamodványt leküldte a városhoz azzal, hogy a népesedés és a város növekedése indokolná-e gyógyszerár felállítását, hozza meg határozatát. A Vármegyei Közgyűlés úgy határozott, hogy az új gyógyszerár az Erzsébet-városban állíttassék fel, és pedig nem a név megnevezésével, hanem általánosságban adassék meg a jog.

A Belügyminisztérium az engedélyt a gyógyszerár felállítására 121990/VII. 6. 1906. B. M. szám alatt adta meg Németh Dezső gyógyszerész részére. Ezt a fontos adatot a gyógyszerár könyvtárában levő IV. Magyar Gyógyszerkönyv címlapjára jegyezte be az utód *Michna Mihály* gyógyszerész. Ugyanide jegyezte be a gyógyszerár személyi jogosítványának átruházását: 12968/1927 B. M. számú engedéllyel saját részére.

Ezután a gyógyszerár helyének kijelölésén vitakoztak. Az 1907. március 10-i „Pápai Lapok”-ban olvashatjuk: „A negyedik gyógyszerár helye. Németh Dezső arra kéri a képviselő testületet, hogy a neki engedélyezett gyógyszerárt ne az Erzsébet-városban, hanem a Hungária szállótól a Tirolig terjedő területen állíttassék föl, mint azt Németh Dezső kérte. Indoklásában kimondja az alispán, hogy a belügyminiszter határozatában ez a terület is benn foglaltatván, semmi akadályja nincs, hogy a gyógyszerár a kért helyen felállíttassék” [18].

Így került felállításra a „Szent Anna” gyógyszerár a Szent László utca 17. sz. alatt, a mai strand bejáratától két házzal a város felé.

Németh Dezső bírta a gyógyszerárt 1926-ig. 1927-ben a gyógyszerárt *Michna Mihály* gyógyszerész megvásárolta. A gyógyszerár jövedelmezősége érdekében beadványt intézett a megyéhez, hogy a gyógyszerárt a Ligettel szemben a Tirol vendéglő és a Hungária szálló közé helyezhesse át. Kérését azzal indokolta, hogy a szövőgyári és dohánygyári munkások a munkából hazatérve a Ligeten keresztül közelítik meg a centrumot, és nem fognak hozzá visszakanyarodni. Így a gyógyszerár közelebb kerülne a Városi Gyógyszertárhoz. Természetesen a nagy rivális Karlovitz Adolf, aki ekkor a Városi Gyógyszertár tulajdonosa és

kormányfőtanácsos, ellenzi. Michnának két év múlva sikerült az átköltözés.

„A Flórián-utca és a Győri-út jobb sarkán a „Szent Anna” gyógyszerár áll, s a bal sarkán áll Szent Flórián hatalmas méretű szobra... A barokk szoborcsoportot pápai mester faragta 1753-ban, Eszterházy Károly, akkor még Pápán élő fiatal pap, később püspök állíttatta. Ezen a helyen állt a pápai végvár északi, ún. „tüzes kapu”-ja. Ez a belváros északi határa” [19]. A gyógyszerár a Győri-út 10. sz. alatti lakóház földszintjén az utcáfronton kapott helyet. „Emeletes, copfstílusú lakóház, saroktengelyes. Épült 1790 táján. A Győri-út felől 4, a Koltói Anna-út felől 5 ablaktengellyel” [20]. A gyógyszerár tulajdonosa és vezetője Michna Mihály volt az államosításig.

A város területén e négy gyógyszerár hosszú időn át üzemelt ugyanazon a helyen. A „Városi gyógyszerár”, ma Karlovitz László gyógyszerár 1740–1966-ig, a „Granatalma”, ma 7/25. sz. gyógyszerár és „Granatalma patikamúzeum” 1757–1980-ig, az „Órangyal” gyógyszerár, ma 7/28. sz. gyógyszerár 1885–1964-ig, a „Szent Anna” gyógyszerár, ma 7/26. sz. gyógyszerár 1906–1979-ig a belvárosban, centrikus elhelyezésben.

Az 1960–1970-es években decentrikus elhelyezésre törekedtek. A gyógyszerárak új környezetbe kerültek, sajnos az áttelepítésekkel a régi bútorzat és edényzet nagy része tönkrement, vagy újjal cserélődött. Így ma már csak az Irgalmasrend gyógyszerárának officinája és felszerelése látható a „Granatalma” Patika-Múzeum”-ban.

IRODALOM

1. *Bognár I. E.*: Pápa településföldrajza. Pápa. 1943. 72. o. — 2. uo. 83. o. — 3. Magyar Országos Levéltár Kutató (MOLK) 150-IV-7-10347/875. — 4. *Kovács E.*: Pápa Kogutovitz Emlékkönyv. 1933. 132. o. — 5. Veszprém Megyei Levéltár (VML) Protocolum Comitatus Vespriemensis 1757. febr. 12. 85. o. 30 p. — 6. *Bognár I. E.*: uo. 135. o. — 7. A pápai Irgalmas kórház alapítólevele. Dr. Vizer M. Közlése. — 8. *Nékám L.-né*: Régi magyar patikák. Corvina. 1971. 51. o. és XXXIX. tábla, alsó sor jobbra. — 9. MOLK 150-IV-7-13392-67/885. — 10. Pápai Lapok (PL) 1889. aug. 18. 33. szám. — 11. VML Centralis Deputatio a Cholera dolgában 1831/32. 9. o. 248. p. — 12. MOLK 150-IV-7-29-35/873. — 13. PL 1892. okt. 9. 41. szám. — 14. PL. uo. — 15. PL. 1902. okt. 12. — 16. PL 1904. júl. 10. 28. szám. — 17. PL 1907. márc. 10. — 18. PL 1907. nov. 10. — 19. *Dr. Kapossy L.*: Pápa város egyetemes leírása. 1905. Pápa. 113. o. — 20. *Gerő L.* — *Szedlmayer J.*: Pápa. 1959. 145. o.

L. J a n k ó — S z a b ó — K i s s : *Pharmacies at Pápa*
On the basis of local data author gives a survey on the origin and establishment of the pharmacies at Pápa.

- The four original pharmacies are still in function: 1. the “Golden Eagle” later “Redeemer”, then “Town-pharmacy to the Redeemer”, “Town pharmacy”, Nr. 7/27 Pharmacy and “László Karlovitz” pharmacy at present.
2. “Punica granatum” pharmacy — Nr. 7/25 pharmacy and “Pharmaceutical Museum Punica Granatum” at present.
  3. “Guardian angel” pharmacy, Nr. 7/28 pharmacy at present
  4. “Saint Anne” pharmacy — Nr. 7/26 pharmacy at present. We have data about these pharmacies during all the XVIII. and XIX. century.

(Veszprém Megyei Tanács Gyógyszertári Központ 7/26. sz. gyógyszerára, Pápa, Vajda Péter-lakótelep — H-8500)

Érkezett: 1987. IV. 24.